

Minoritetsfrågor

Sammanfattning

I betänkandet behandlas 20 motionsyrkanden som rör de nationella minoriteterna från de allmänna motionstiderna 2012 och 2013. Motionsyrkandena avser frågor om bl.a. sannings- och granskningskommissioner om registreringen av romer, stärkt arbete mot antiziganism m.m., finlandssvenskarnas ställning som nationell minoritet, sametinget, finskans ställning som minoritetsspråk och äldreomsorg på finska.

Inom ramen för utskottets uppföljnings- och utvärderingsarbete under mandatperioden genomfördes en kunskapsöversikt om minoriteter som redovisades i en rapport, 2011/12:RFR11. Rapporten utgör en del av utskottets underlag inför behandlingen av motionsyrkandena.

Vissa motionsyrkanden tar upp samma eller i huvudsak samma frågor som utskottet behandlade våren 2012 (bet. 2011/12:KU17). Dessa motionsyrkanden behandlas nu i förenklad form. Det gäller motioner om EU-arbetet mot diskriminering av romer samt ratificering av ILO-konventionen nr 169.

Utskottet avstyrker samtliga motionsyrkanden. I betänkandet finns tre reservationer (S, MP, V) och två särskilda yttranden (S, MP, V).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Utskottets överväganden	6
Sannings- och granskningskommissioner om romer	6
Stärkt arbete mot antiziganism, antisemitism och islamofobi	12
Finska språkets geografiska avgränsning i presstödsförordningen	17
Villkoren för svensk minoritetspolitik	18
Finlandssvenskarnas ställning	20
Det finska minoritetsspråkets ställning	22
Barns rätt till minoritetsspråk	24
Utveckling av minoritetspolitiken för romer	26
Sametinget	27
Äldreomsorg på finska	30
Motioner som bereds förenklat	32
Reservationer	33
1. Stärkt arbete mot antiziganism, antisemitism och islamofobi, punkt 2 (MP, V)	33
2. Det finska minoritetsspråkets ställning, punkt 6 (S, MP, V)	34
3. Sametinget, punkt 9 (S, MP, V)	34
Särskilda yttranden	36
1. Det finska minoritetsspråkets ställning, punkt 6 (S)	36
2. Motioner som bereds förenklat, punkt 11 (MP, V)	36
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	37
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2012	37
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2013	37

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

- 1. Sannings- och granskningskommissioner om romer**
 Riksdagen avslår motionerna
 2013/14:K329 av Åsa Torstensson (C) yrkandena 1 och 2 samt
 2013/14:K379 av Maria Ferm m.fl. (MP) yrkandena 1 och 2.
- 2. Stärkt arbete mot antiziganism, antisemitism och islamofobi**
 Riksdagen avslår motionerna
 2013/14:K379 av Maria Ferm m.fl. (MP) yrkande 4 och
 2013/14:K394 av Maria Ferm m.fl. (MP) yrkande 15.
Reservation 1 (MP, V)
- 3. Finska språkets geografiska avgränsning i presstödsförordningen**
 Riksdagen avslår motion
 2013/14:Kr339 av Gunilla Carlsson i Hisings Backa m.fl. (S)
 yrkande 37.
- 4. Villkoren för svensk minoritetspolitik**
 Riksdagen avslår motion
 2012/13:K378 av Kerstin Lundgren (C) yrkande 1.
- 5. Finlandssvenskarnas ställning**
 Riksdagen avslår motion
 2012/13:K378 av Kerstin Lundgren (C) yrkande 2.
- 6. Det finska minoritetsspråkets ställning**
 Riksdagen avslår motionerna
 2012/13:K320 av Pyy Niemi och Raimo Pärssinen (båda S) och
 2013/14:K288 av Pyy Niemi m.fl. (S).
Reservation 2 (S, MP, V)
- 7. Barns rätt till minoritetsspråk**
 Riksdagen avslår motion
 2012/13:K288 av Nina Lundström (FP).
- 8. Utveckling av minoritetspolitiken för romer**
 Riksdagen avslår motion
 2012/13:K237 av Roger Haddad (FP).
- 9. Sametinget**
 Riksdagen avslår motionerna
 2013/14:K201 av Olle Larsson (SD) och

2013/14:K362 av Peter Eriksson m.fl. (MP) yrkande 3.

Reservation 3 (S, MP, V)

10. Äldreomsorg på finska

Riksdagen avslår motion

2013/14:So436 av Sven-Erik Bucht (S).

11. Motioner som bereds förenklat

Riksdagen avslår motionerna

2013/14:K379 av Maria Ferm m.fl. (MP) yrkandena 5 och 6,

2013/14:Sf392 av Maria Ferm m.fl. (MP) yrkande 13 och

2013/14:N395 av Jonas Eriksson m.fl. (MP) yrkande 11.

Stockholm den 20 mars 2014

På konstitutionsutskottets vägnar

Peter Eriksson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Peter Eriksson (MP), Björn von Sydow (S), Andreas Norlén (M), Helene Petersson i Stockaryd (S), Billy Gustafsson (S), Phia Andersson (S), Hans Hoff (S), Per-Ingvar Johnsson (C), Hans Ekström (S), Tuve Skånberg (KD), Jonas Åkerlund (SD), Mia Sydow Mölleby (V), Cecilia Brinck (M), Sedat Dogru (M), Åsa Torstensson (C), Gustav Blix (M) och Montaser Eneim (M).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlas 20 motionsyrkanden som rör de nationella minoriteterna från de allmänna motionstiderna 2012 och 2013. Motionsyrkandena avser frågor om bl.a. sannings- och granskningskommissioner om registreringen av romer, stärkt arbete mot antiziganism m.m., finlandssvenskarnas ställning som nationell minoritet, sametinget, finskans ställning som minoritetsspråk och äldreomsorg på finska.

Vissa motionsyrkanden tar upp samma eller i huvudsak samma frågor som utskottet behandlade våren 2012 (bet. 2011/12:KU17). Dessa motionsyrkanden behandlas nu i förenklad form.

Utskottets överväganden

Sannings- och granskningskommissioner om romer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om sannings- och granskningskommissioner om romer med hänvisning till bl.a. det förestående resultatet av regeringens arbete med en vitbok.

Motionerna

Maria Ferm m.fl. (MP) begär i motion 2013/14:K379 att en sannings- och försoningskommission tillsätts (yrkande 1). Kommissionen ska komplettera det pågående arbetet med en vitbok om övergrepp mot romer under 1900-talet och ta ett helhetsgrepp på frågan om antiziganism. Motionärerna begär även att en oberoende granskningskommission går till botten med registerhanteringen och myndighetsdiskrimineringen av romer mot bakgrund av avslöjandet om polisens register hösten 2013 (yrkande 2). Granskningskommissionen bör granska användandet av etnisk registrering inom olika myndigheter i dag och historiskt, och kan ingå i den föreslagna sannings- och försoningskommissionen.

Åsa Torstensson (C) begär i motion 2013/14:K329 att en sanningskommission tillsätts med anledning av romers kartläggning och registrering (yrkande 1). Kommissionen bör söka svar på de frågor som ställs om Skånepolisens register men också om motsvarande pågår eller har pågått hos andra myndigheter. Motionären begär även att romska företrädare bör finnas med i kommissionen (yrkande 2).

Regeringens arbete med en vitbok

I regeringens skrivelse (skr. 2011/12:56) med förslag till strategi för romsk inkludering anges att Delegationen för romska frågor i betänkandet Romers rätt (SOU 2010:55) föreslog att en sannings- och försoningskommission skulle inrättas för att kartlägga och dokumentera övergrepp, försummelse och diskriminerande åtgärder mot den romska minoriteten under 1900-talet.

Frågan om en sanningskommission

Av skrivelsen (s. 7 f.) framgår att ett arbete har påbörjats inom Regeringskansliet med att utarbeta en vitbok om övergrepp, kränkningar och andra särbehandlande åtgärder mot romer under 1900-talet. Regeringen instämde i delegationens bedömning att okunskap om romer och om de övergrepp och kränkningar de har utsatts för bidrar till att lägga den största delen av

skulden för utanförskapet hos den romska gruppen. I skrivelsen anges bl.a. att delegationen framhöll att en sannings- och försoningskommission vanligen även har i uppgift att lämna förslag om hur offren kan gottgöras. Delegationen ansåg att någon form av kollektiv gottgörelse borde övervägas, men däremot inte en individuell sådan. Som skäl för en sådan kommission framhöll delegationen att den kunde inleda en försoningsprocess som kunde läka förtroendeklyftan mellan den romska gruppen och det svenska majoritetssamhället. Delegationen beskrev hur liknande processer har sett ut i andra länder och att dessa generellt innehåller tre delar: att ta fram sanningen om historien, att skipa rättvisa eller utkräva ansvar genom rättsprocesser, sanningskommissioner e.d. samt att förebygga upprepning. I regeringens skrivelse redogörs för insatser för den första och tredje av dessa delar, men inte för den andra. Regeringen delade inte delegationens bedömning i den delen utan ansåg att det varken fanns något skäl att invänta en grundligare redogörelse av de oförrätter som hade begåtts i historien eller något behov av en historisk motivering för att regeringen skulle sätta in de insatser som krävs för att sluta det välfärdsgap som finns mellan romer och den övriga befolkningen. Arbetet med vitboken omfattar därför inte en försoningsprocess och inte heller en bedömning av förutsättningarna för skadestånd eller annan kompensation, vare sig individuell eller kollektiv.

Närmare om syftet och arbetet med vitboken

Syftet med vitboken är enligt skrivelsen (s. 10) att ge ett erkännande åt offren och deras anhöriga och att skapa förståelse för den romska minoritetens situation i dag genom att beskriva övergreppen, belysa det historiska sammanhanget, hur stereotyper och fördomar om romer har vuxit fram och levt vidare från generation till generation, samt hur dessa har legat till grund för den statliga politiken. Vitboken utgår från arkivmaterial, dokumentation och sammanställningar av övergrepp mot romer. Regeringen ansåg att vitbokens beskrivningar skulle ta sin början vid det förra sekel-skiftet. För att undvika att förhållanden som skulle kunna omfatta brottsliga gärningar som ännu inte är preskriberade aktualiserades, vilka borde hanteras av rättsväsendet, kom vitboken att begränsas till 1900-talet.

Publicering av utdrag ur vitboken

I samband med medieuppgifter om Polismyndigheten i Skånes registrering av romer (se nedan) offentliggjorde Regeringskansliet den 27 september 2013 delar av vitboken. Där står att läsa att sociala myndigheter, polis och länsstyrelser över hela landet under 1900-talet samlat in information och kartlagt enskilda individers karaktär och beteende. I samband med publiceringen uttalade statsrådet Erik Ullenhag att det inom ramen för arbetet med vitboken hade framkommit att svenska myndigheter kartlagt romer på ett

sätt och i en omfattning som inte tidigare varit känt och att den känsla av övervakning som många romer har beskrivit dessvärre hade visat sig vara riktig.

Skånepolisens register

Den 23 september 2013 publicerades en tidningsartikel i vilken det påstods att Polismyndigheten i Skåne (nedan polismyndigheten) hade ett register över romer. Med anledning av dessa uppgifter beslutade Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden (SIN, nedan nämnden) samma dag att inleda ett tillsynsärende om det aktuella registret. Polismyndigheten var personuppgiftsansvarig för registret och hade uppgett att syftet med registret var att det skulle användas i s.k. underrättelseverksamhet.

Säkerhets- och integritetsskyddsnämndens uttalande m.m.

Den 15 november 2013 lämnade nämnden ett uttalande (dnr 173-2013) och ett pressmeddelande i vilka den kritiserade polismyndighetens behandling av personuppgifter i det aktuella registret. Nämnden har tillsyn över polisens behandling av personuppgifter enligt polisdatalagen (2010:361). Tillsynen ska säkerställa att polisens personuppgiftsbehandling bedrivs i enlighet med lag och annan författning. I uttalandet angavs att nämnden sammanfattningsvis fann att polismyndighetens personuppgiftsbehandling i flera avseenden inte överensstämde med lag. Den allvarligaste bristen var att ändamålet med personuppgiftsbehandlingen i registret var för oprecis för att kunna ligga till grund för insamling och annan behandling av personuppgifter, vilket följaktligen innebar att inte heller kravet på angivande av det närmare ändamålet med personuppgifterna var uppfyllt. Enligt nämnden sätter detta i praktiken integritetsskyddet ur spel. Därutöver saknades både ett behov av en så omfattande registrering av personuppgifter och ett tillräckligt samband mellan den brottslighet som polismyndigheten angav och ett stort antal av personuppgifterna. Tillgången till personuppgifter hade inte begränsats till varje tjänstemans behov. Det förekom ingen loggning när personuppgifter hade behandlats. Det gick inte att avgöra om gallring hade förekommit, och om gallring hade ägt rum har polismyndigheten i vart fall enligt nämnden inte gallrat i tillräcklig utsträckning. Slutligen saknades upplysningar om vilka personer som inte är misstänkta.

Nämnden konstaterade att åtskilliga personer i registret var av romsk härkomst och att många personuppgifter i registret inte borde finnas där. Detta kunde ge intryck av att enbart etniciteten hade varit orsaken till registreringen. Nämndens slutsats var dock att grunden för registreringen var antingen mer eller mindre välgrundade misstankar mot personer om begången eller befarad brottslighet eller släktskap med sådana personer. Polismyndigheten kunde därför enligt nämnden inte anses behandla uppgifter om personer *enbart* på grund av vad som är känt om deras etnicitet.

Nämnden förutsatte att polismyndigheten snarast skulle vidta de åtgärder som krävs för att personuppgiftsbehandlingen i det granskade registret skulle ske i enlighet med polisdatalagen. Nämnden avsåg att följa upp detta tillsynsärende med en granskning av vilka åtgärder som polismyndigheten hade vidtagit med anledning av nämndens uttalande.

I en nättidningsartikel publicerad den 7 december 2013 uttalade nämndens ordförande att det med nuvarande lagstiftning inte gick att styrka att grunden till registreringen varit etnicitet. Däremot vidhöll ordföranden att det med all sannolikhet främst var romer som registrerades och att det således fanns ett etniskt inslag.

Andra utredningar med anledning av registret

Diskrimineringsombudsmannen (DO) har med stöd av diskrimineringslagen (2008:567), förkortad DL, inlett en tillsyn av polismyndigheten och ställt frågor om registret och hur det används (ärende GRA 2013/617). DO har även ställt frågor till Rikspolisstyrelsen om vad som har hänt och om vilka åtgärder de planerar att vidta. DO samråder löpande med Justitiekanslern (JK), Datainspektionen och Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden. Den 20 februari 2014 avslutade DO sitt tillsynsärende och uppmanade den aktuella polismyndigheten att utreda i vad mån så kallad etnisk profilering tillämpas som arbetssätt och vid behov vidta nödvändiga åtgärder. DO fann i sin utredning att vad som framkommit om den aktuella polismyndighetens registrering är av ett sådant slag att det inte kunde uteslutas att etnisk profilering hade använts i den brottsbekämpande verksamheten. Mot bakgrund av den risk för diskriminering i strid med 2 kap. 17 § DL som ett sådant arbetssätt medför, rekommenderade DO den aktuella polismyndigheten att utreda förekomsten av etnisk profilering och vid behov vidta nödvändiga åtgärder.

Den 23 september 2013 inledde en överåklagare vid Riksenheten för polismål en förundersökning (dnr AM 139971-13) med anledning av registret. Den 20 december 2013 beslutade samma åklagare att lägga ned undersökningen då det inte kunde styrkas att någon anställd vid polismyndigheten gjort sig skyldig till brott. Under undersökningen konstaterades vissa s.k. systemfel som dock ingen enskild befattningshavare vid myndigheten kunde hållas ansvarig för.

Den 16 oktober 2013 beslutade JK att inleda en förundersökning om brott mot tystnadsplikten (dnr 6462-13-30). Misstanken avsåg enligt JK oriktigt utlämnande av allmänna handlingar i samband med publicering av en artikelserie om det aktuella registret. Den 16 januari 2014 beslutade JK att lägga ned förundersökningen. Även om det alltjämt fanns skäl att anta att allmänna handlingar oriktigt hade lämnats ut bedömde JK sammantaget att det fanns skäl att lägga ned undersökningen. I sitt beslut hänvisade JK bl.a. till 1 kap. 4 § tryckfrihetsförordningen (1949:105) och 1 kap. 5 § yttrandefrihetsgrundlagen (1991:1469), av vilka det framgår att den som

ska döma över missbruk av tryck- och yttrandefriheten eller på annat sätt vaka över att dessa grundlagar efterlevs bör betänka bl.a. att dessa friheter utgör grundvalar för ett fritt samhällsskick.

Den 10 mars 2014 inledde Justitieombudsmännen (JO) en granskning av den aktuella polismyndighetens registrering (dnr 5205-2013). I samband med publiceringen av uppgifter om registreringen inkom till JO åtta anmälningar mot den aktuella polismyndigheten. Mot bakgrund av den granskning som skett hos Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden och Åklagarmyndigheten saknas enligt JO skäl att granska lagligheten i polismyndighetens personuppgiftsbehandling. Av den begäran om yttrande från polismyndigheten som JO skickade den 10 mars 2014 framgår dock att skäl finns för JO att närmare granska ansvarsfördelningen inom den aktuella polismyndigheten vad gäller registreringen.

Uppdrag till Rikspolisstyrelsen om behandling av personuppgifter

Mot bakgrund bl.a. av vad Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden kommit fram till vid sin granskning av Skånepolisens register gav regeringen i december 2013 Rikspolisstyrelsen i uppdrag att redovisa vilka åtgärder som har vidtagits för att säkerställa att det finns nödvändiga riktlinjer och rutiner för behandling av personuppgifter i polisens kriminalunderrättelseverksamhet. Uppdraget, som ska redovisas till regeringen senast i februari 2015, består även av att redovisa vilka åtgärder som har vidtagits för att säkerställa att regelverket följs.

Konstitutionsutskottets öppna utfrågning

Den 24 oktober 2013 höll utskottet en öppen utfrågning om romers situation i Sverige med anledning av vad som framkommit om registreringen av romer. Vid utfrågningen deltog bl.a. ansvariga statsråd samt ett flertal företrädare för såväl romska organisationer som berörda myndigheter. Frågor som behandlades var bl.a. myndigheternas likabehandling av enskilda oberoende av etnisk tillhörighet och det framtida arbetet för romsk inkludering.

Europarådets rapport om romers rättigheter

I en rapport (med originaltiteln Human Rights of Roma and Travellers in Europe) beställd av Europarådets kommissionär för mänskliga rättigheter och publicerad i februari 2012 föreslås att sanningskommissioner inrättas – helst i form av en alleuropeisk verksamhet – för att fastställa historiska fakta om de grymheter som begåtts mot det romska folket.

Kommissioner

Kommissioner och andra undersökande utredningar uppträder främst i form av särskilda och tillfälliga myndigheter eller kommittéer i enlighet med kommittéförordningens (1998:1474) lydelse. Andra former för utredningar är t.ex. uppdrag till särskilda myndigheter och särskilt tillsatta haverikommissioner, fast organiserade kommissioner eller inspektioner. Förteckningar över vissa kommissioner och andra undersökande utredningar finns i två festskriftskapitel¹ författade av f.d. hovrättspresidenten Johan Hirschfeldt. Kommissioner förekommer inte endast i Sverige (jfr Lundkommissionen i Norge, PET-kommissionen i Danmark och Sannings- och försoningskommissionen i Sydafrika). Kommissioner kan ta sig formen av medborgarkommissioner (se t.ex. SOU 1988:15, 2002:37 och 2005:104), medborgarkommissioner med granskande uppgifter (SOU 1999:88) eller granskningskommissioner (t.ex. SOU 1998:132). I vissa fall har kommissioner getts särskilda undersökningsbefogenheter i lag (säkerhetstjänstkommissionen) eller stöd i lag för att hålla vissa uppgifter under sekretess (bl.a. 2005 års katastrofkommission). I ett yttrande (yttr. 2011/12:KU8y s. 5 f.) till justitieutskottet har konstitutionsutskottet redogjort för bl.a. förekomsten av kommissioner (se ovan) och riksdagens tidigare behandling av motionsyrkanden, interpellationer och frågor om tillsättandet av kommissioner.

Tidigare behandling

Senast utskottet behandlade ett motionsyrkande om en sanningskommission om behandlingen av romer var under våren 2012 (bet. 2011/12:KU17 s. 31 f.). Utskottet bedömde då att regeringens överväganden när det gäller vitbokens avgränsningar var välavvägda och avstyrkte motionsyrkandet med hänvisning till detta. Riksdagen beslutade enligt utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan inledningsvis konstatera att det har framkommit att svenska myndigheter har kartlagt romer på ett sätt och i en omfattning som inte tidigare varit känt. Utskottet kan även konstatera att ett register som i flera avseenden inte överensstämde med lag upprättats vid en polismyndighet. Även om registreringen inte innebar en behandling av uppgifter om personer *enbart* på grund av vad som var känt om deras etnicitet fanns ett etniskt inslag då det med all sannolikhet främst var romer som registrerades. Utskottet noterar att den aktuella registreringen har varit föremål för tillsynsmyndigheters granskningar och att polismyndigheten är fortsatt föremål för Säkerhets- och integritetsskyddsnämndens uppföljning. Därtill har

¹ Kommissioner och andra undersökande utredningar – En utflykt i gränsmarkerna mellan politik och juridik i Marcusson, L. (red.), Festskrift till Fredrik Sterzel, Iustus Förlag, 1999 samt Undersökningskommissioner – extraordinära inslag i "the Audit Society" i Bull, T. m.fl. (red.), Festskrift till Lena Marcusson, Iustus Förlag, 2013.

JO inlett en granskning av ansvarsfördelningen inom polismyndigheten vad gäller den aktuella registreringen. Det ovannämnda betonar enligt utskottet betydelsen av att sätta in nödvändiga insatser för att dels läka förtroendeklyftan mellan den romska gruppen och det svenska majoritets-samhället, dels på längre sikt sluta det välfärdsgap som finns mellan romer och den övriga befolkningen. I detta sammanhang vill utskottet peka på vikten av myndigheternas likabehandling av enskilda oberoende av etnisk tillhörighet, och det framtida arbetet för romsk inkludering. Utskottet önskar dock inte föregripa dessa insatser och inte heller det förestående resultatet av regeringens arbete med vitboken och beredningen av eventuella nya insatser med anledning av den. Således avstyrks de berörda motionsyrkandena.

Stärkt arbete mot antiziganism, antisemitism och islamofobi

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om stärkt arbete mot antiziganism, antisemitism och islamofobi med hänvisning till vidtagna och pågående åtgärder för att stärka samhällets insatser mot rasism och liknande former av intolerans.

Jämför reservation 1 (MP, V).

Motionerna

Maria Ferm m.fl. (MP) begär i kommittémotion 2013/14:K394 att arbetet mot antisemitism, antiziganism och islamofobi samt antisemitiska, antiziganistiska och islamofobiska hatbrott stärks (yrkande 15). Vad gäller antiziganismen pekar motionärerna på Skånepolisens register som uppdagades hösten 2013 över tusentals romer inklusive barn som en signal på hur utbredd och strukturell antiziganismen är i Sverige. I motionen pekas på rapporter om hur romer nekas inträde på campingar, hotell och andra anläggningar samt hyrning av bil som ett resultat av långvarig diskriminering och misstänkliggörande av romer. Vad gäller islamofobi pekar motionärerna på en undersökning från Forum för levande historia från 2006 som visade att cirka en femtedel av de deltagande gymnasie- och grundskoleelever som definierar sig som muslimer angav att de hade blivit utsatta för någon form av kränkande beteende som hör samman med religionstillhörigheten. Vad gäller antisemitism anges i motionen att de antisemitiska hatbrottsanmälningarna har tredubblats under 2012 och 2013. Ett identiskt yrkande lämnas av Maria Ferm m.fl. (MP) i motion 2013/14:K379 (yrkande 4).

Gällande ordning

Av 1 kap. 2 § femte stycket regeringsformen följer bl.a. att det allmänna ska motverka diskriminering av människor på grund av kön, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, språklig eller religiös tillhörighet, funktionshinder, sexuell läggning, ålder eller andra omständigheter som gäller den enskilde som person. Av sjätte stycket framgår att bl.a. etniska, språkliga och religiösa minoriteters möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv ska främjas. Uttrycket ändrades från ”bör främjas” till ”ska främjas” vid den senaste grundlagsändringen. Syftet var bl.a. att åtagandena enligt ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter bättre skulle återspeglas i regeringsformen (prop. 2009/10:80 s. 191).

I 16 kap. 8 § brottsbalken (BrB) föreskrivs straff för hets mot folkgrupp. Den som i ett uttalande eller i ett annat meddelande som sprids hotar eller uttrycker missaktning för folkgrupp eller annan sådan grupp av personer med anspelning på ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse eller sexuell läggning ska enligt bestämmelsen dömas för hets mot folkgrupp till fängelse i högst två år eller, om brottet är ringa, till böter. Är brottet grovt döms till fängelse i lägst sex månader och högst fyra år. Hets mot folkgrupp är straffbart även när sådana yttranden sprids i tryckta skrifter, filmer, radio och tv och andra medier som omfattas av tryckfrihetsförordningen (TF) och yttrandefrihetsgrundlagen (YGL) – se 7 kap. 4 § 11 TF och 5 kap. 1 § YGL.

I 16 kap. 9 § BrB föreskrivs straff för olaga diskriminering. En näringsidkare som i sin verksamhet diskriminerar någon på grund av hans eller hennes ras, hudfärg, nationella eller etniska ursprung eller trosbekännelse genom att inte gå honom eller henne till handa på de villkor som näringsidkaren i sin verksamhet tillämpar i förhållande till andra, ska dömas för olaga diskriminering till böter eller fängelse i högst ett år. Vad som sägs ovan om en näringsidkare tillämpas också på den som är anställd i näringsverksamhet eller som annars handlar på en näringsidkares vägnar samt på den som är anställd i allmän tjänst eller har ett allmänt uppdrag. För olaga diskriminering döms även anordnare av allmän sammankomst eller offentlig tillställning och medhjälpare till en sådan anordnare, om han eller hon diskriminerar någon på grund av hans eller hennes ras, hudfärg, nationella eller etniska ursprung eller trosbekännelse genom att vägra honom eller henne tillträde till sammankomsten eller tillställningen på de villkor som gäller för andra.

Expertmöte om antiziganism

I april 2013 arrangerade Arbetsmarknadsdepartementet i samarbete med Europarådets särskilde representant för romska frågor ett möte i Stockholm med regeringstjänstemän och romska organisationer från europeiska länder, representanter från internationella organisationer och forskare. Mötets syfte var att belysa och lyfta frågan, utbyta erfarenheter och goda exempel samt

diskutera åtgärder mot antiziganism i Europa. Därtill bjöds även ett 20-tal svenska aktörer (representanter från romska organisationer, riksdagen, myndigheter och organisationer som verkar för mänskliga rättigheter) in och gavs möjlighet att kommentera rundabordssamtalet under mötet.

Insatser mot rasism och liknande former av intolerans

Ungdomsstyrelsen fördelade under 2012 drygt 8,3 miljoner kronor enligt förordningen (2008:62) om statsbidrag till verksamheter mot rasism och liknande former av intolerans (se prop. 2013/14:1 utg.omr. 13 s. 44). Stödet fördelades mellan följande av förordningens insatsområden: rasism, islamofobi, antiziganism, antisemitism och homofobi. Enligt Ungdomsstyrelsen har bidragen mobiliserat olika organisationer för att öka medvetenheten och kunskapen om rasism och liknande former av intolerans i samhället samt för att finna former för att motverka sådana yttringar.

Inom ramen för den treåriga satsningen (2012–2014) på kunskapshöjande insatser för barn och ungdomar om främlingsfientlighet och liknande former av intolerans har olika insatser initierats genom stöd till ideella organisationer. Stöden har betalats ut till projekt som bedömts vara särskilt verkningsfulla. Under 2012 och 2013 fick Svenska kommittén mot antisemitism (SKMA) ca 500 000 kronor årligen för att genomföra fördjupad fortbildning om rasism, antisemitism och islamofobi för lärare i Malmö. Teskedsorden fick 1 miljon kronor för att sprida den s.k. Kungälvsmodellen (en särskild metod som används i skolan för att motverka bl.a. främlingsfientlighet) till fler kommuner.

Riksdagen beslutade i december 2013 att för 2014 anslå ca 97 miljoner kronor för åtgärder för nationella minoriteter och 16,5 miljoner kronor för åtgärder för den nationella minoriteten romer (prop. 2013/14:1, bet. 2013/14:KU1, rskr. 2013/14:78–86). I budgetpropositionen redogörs för bl.a. Diskrimineringsombudsmannens (DO) arbete och tidigare insatser för ökad säkerhet för den judiska minoriteten.

Den 23 januari 2014 tilldelade regeringen 500 000 kronor till Romska Ungdomsförbundet för att utveckla och genomföra ett mentorskapsprogram för romska ungdomar. Ungdomarna ska ges ökad kunskap om olika offentliga verksamheters roll och arbete samtidigt som de offentliga verksamheterna ska få ökad kunskap om romsk historia och kultur och romers situation i det svenska samhället.

Utredningen om ett effektivare arbete mot främlingsfientlighet

Utredningen (SOU 2012:74) konstaterade att arbetet mot främlingsfientlighet och liknande former av intolerans har tydliga beröringspunkter med andra politiska frågor, främst arbetet med mänskliga rättigheter, ekonomisk politik, invandringspolitik, integrationspolitik och diskrimineringspolitik. En grundläggande princip i internationella rättighetskonventioner liksom i svensk lagstiftning är att alla, utan åtskillnad, ska ha lika rättigheter och

möjligheter. Utredningen lämnar tio förslag till åtgärder, bl.a. att det ska finnas minst en antidiskrimineringsbyrå i varje län eller region (nu saknas byråer i sju län), och att Forum för levande historia (FLH) ska få i uppdrag att informera om islamofobi. Tidigare har FLH gjort punktinsatser om islamofobi, och utredningen föreslår att myndigheten ska prioritera frågan. Vidare föreslås att regeringen träffar en överenskommelse med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) om att rekommendera de lokala brottsförebyggande råden att ta upp hatbrott på sin agenda samt att regeringen ger berörda statliga myndigheter i uppdrag att förbättra statistiken över anmälningar av hatbrott och vad som händer med dessa i rättsprocessen. Betänkandet har remitterats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Rapport om våldsbejakande extremistmiljöer i Sverige

I en departementspromemoria (Ds 2014:4) anges att det i Sverige sedan en tid finns en rörelse med antimuslimsk agenda, benämnd counter jihad-rörelsen enligt en rapport utgiven av Försvarshögskolan och King's College i Storbritannien. I rapporten visas att det i flera europeiska länder har utvecklats en rörelse som på olika sätt protesterar mot islam och muslimers demokratiska fri- och rättigheter. I vissa länder har rörelsens verksamhet inneburit våldsytringar, och i andra länder har rörelsens ideologi inspirerat till våldsdåd. Rörelsen är relativt ny i Sverige även om islamofobi inte är något nytt enligt promemorian (s. 116). I promemorian konstateras även (s. 119) att rörelsen har beröringspunkter med vit-makt-miljön och att det inom båda dessa finns mycket framträdande konspiratoriska förklaringsmodeller där judarna respektive muslimerna konspirerar för att ta över samhället eller geografiska territorier.

Rapporter från myndigheter

I regleringsbrevet för 2011 gav regeringen Forum för levande historia (FLH) i uppdrag att utifrån betänkandet Romers rätt (SOU 2010:55) utreda hur romernas kultur och språk kunde få en starkare ställning än i dag. I rapporten föreslog FLH att regeringen bl.a. genomför en översyn av det rättsliga skyddet för de nationella minoriteterna och minoritetsspråken då det fanns anledning att ifrågasätta den nuvarande regleringens reella skydd för romer och romani chib. FLH föreslog även att regeringen dels skulle säkerställa en oberoende nationell övervakning av nationella minoriteters rättigheter utifrån Sveriges generella konventionsåtaganden och specifikt utifrån Europarådets minoritetskonventioner, dels skulle ge DO i uppdrag att genomföra rättighetsbaserade utbildningar för att bidra till romers kunskaper om mänskliga rättigheter och skyddet mot diskriminering.

FLH fick i mars 2011 även ett regeringsuppdrag att sammanställa kunskaper om antisemitism och islamofobi, nationellt och internationellt. Av rapporten framgår att Sverige efter Tyskland och Storbritannien var det

land som 2010 hade störst antal inrapporterade antisemitiska brott. För skolor i Sverige finns det enligt FHL jämförbara resultat som tyder på en liten ökning under senare år av mycket negativa attityder till såväl judar som muslimer.

I en rapport om romers rättigheter (2011) har DO slagit fast hur diskriminering, t.ex. antiziganism, inom ett område påverkar tillgången till rättigheter inom andra områden (s. 53). Således påverkar diskriminering av romer på bostadsmarknaden romska barns möjligheter till kontinuerlig skolgång, vilket påverkar dessa barns möjligheter att få en utbildning på lika villkor, vilket i sin tur påverkar möjligheterna att komma in på arbetsmarknaden.

Uppdrag till myndigheter

Forum för levande historia tog på regeringens uppdrag under 2013 fram ett digitalt metodmaterial med utgångspunkt i vittnesmål från bl.a. Förintelsen. Myndigheten ska enligt sitt regleringsbrev för 2014 verka för att metodmaterialet sprids och kommer till användning inom grund- och gymnasieskolan. Uppdraget ska redovisas senast den 15 december 2014.

Den 13 mars 2014 gav regeringen Rikspolisstyrelsen i uppdrag att utveckla arbetet mot hatbrott. Uppdraget syftar till att stärka kunskapen inom polisen om hatbrott och utveckla förmågan att upptäcka och utreda dessa brott, bl.a. genom att ta tillvara och sprida exempel på framgångsrikt polisarbete mot hatbrott. En viktig aspekt i sammanhanget är mörkertalet vid anmälningar av hatbrott. För att öka benägenheten att anmäla hatbrott är det viktigt att stärka förtroendet för polisen. I uppdraget till Rikspolisstyrelsen ingår därför att stärka polisens samverkan med företrädare för intresseorganisationer och grupper som är särskilt utsatta för hatbrott. Uppdraget ska redovisas senast den 27 februari 2015.

Konstitutionsutskottets kunskapsöversikt

I översikten (2011/12:RFR11 s. 23 f.) hänvisas till en studie (Pikkarainen 2011) i vilken bl.a. Brottsförebyggande rådet, Socialstyrelsen och Skolinspektionen pekas ut som viktiga statliga aktörer som kan påverka när det gäller hatbrott mot och diskriminering av romer.

Tidigare behandling

Hösten 2012 behandlade utskottet ett motionsyrkande om statens ansvar för att stärka säkerheten för den judiska befolkningen och judiska institutioner i Sverige (bet. 2012/13:KU1 s. 60 f.). Utskottet ansåg att den judiska befolkningens utsatthet var en viktig fråga men ville dock inte föregripa regeringens uppföljning av den särskilda satsningen för den judiska minoritetens säkerhetsarbete som avslutades 2012, och avstyrkte därmed motionen. Riksdagen beslutade enligt utskottets förslag.

Under våren 2008 behandlade utskottet motionsyrkanden om att regeringen borde uppmärksamma och aktivt agera mot antisemitism i Sverige (bet. 2007/08:KU11 s. 26 f.). Utskottet avstyrkte yrkandena med motiveringen att det inte var berett att frångå sitt tidigare ställningstagande enligt vilket det inte var påkallat att vidta några ytterligare åtgärder när det gäller rasism och rasistiska uttryck i Sverige (bet. 2005/06:KU17). Riksdagen beslutade enligt utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att romers, judars och muslimers utsatthet är en viktig fråga och att varje form av uttryck för antiziganism, antisemitism och islamofobi är oacceptabel i en tolerant och öppen demokrati. Av svensk lag följer att hets mot folkgrupp och olaga diskriminering medför straffrättsliga påföljder. Utskottet konstaterar att regeringen har vidtagit och alljämt vidtar åtgärder för att stärka samhällets insatser mot rasism och liknande former av intolerans. Utskottet önskar därför inte nu ställa sig bakom några tillkännagivanden och avstyrker de här berörda motionsyrkandena.

Finska språkets geografiska avgränsning i presstödsförordningen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om utvidgning av finska språkets geografiska avgränsning i presstödsförordningen med hänvisning till den pågående beredningen av Presstödskommitténs förslag.

Motionen

I kommittémotion 2013/14:Kr339 av Gunilla Carlsson i Hisings Backa m.fl. (S) yrkande 37 begärs att finska språkets geografiska avgränsning i presstödsförordningen bör bestämmas till det förvaltningsområde som språket tillhör enligt lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Motionärerna anser att det saknas skäl till att finskan ska ha ett snävare avgränsningsområde än samiska och meänkieli.

Gällande ordning

Sedan den 1 januari 2014 gäller enligt 2 kap. 8 § första stycket punkterna 1–4 i presstödsförordningen (1990:524) att begränsat driftsstöd kan lämnas för en dagstidning om tidningen uppfyller samtliga förutsättningar för allmänt driftsstöd utom den om högsta täckningsgrad, om tidningen har ett redaktionellt innehåll som till minst 25 procent är skrivet på 1) finska och

utgivningsorten är Haparanda, Kalix, Överkalix eller Övertorneå kommun, 2–3) samiska eller meänkieli och utgivningsorten är en kommun som ingår i förvaltningsområdet för samiska eller meänkieli enligt lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk, eller 4) fler än ett av språken finska, samiska eller meänkieli och utgivningsorten är en kommun som anges i 1–3. I förarbetena (prop. 2013/14:1 utg.omr. 17) konstaterade regeringen när det gäller en remissypunkt om att den geografiska avgränsningen i bestämmelsen borde utvidgas även för finska språket att beredningsunderlag saknades för ett sådant förslag (s. 160). Kulturutskottet tillstyrkte förslaget (bet. 2013/14:KrU1) och riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag.

Presstödskommittén

Kommittén uttalade i sitt slutbetänkande (SOU 2013:66) att det mot bakgrund av tidigare lämnade förslag till ändringar av bestämmelserna om begränsat driftsstöd fanns skäl att se över även den geografiska avgränsningen för finska språket som är begränsad till vissa angivna kommuner i Norrbotten (s. 31). Kommittén föreslog att avgränsningen, på motsvarande sätt som för samiska och meänkieli, ändras till att avse förvaltningsområdet för finska. Slutbetänkandet har remissbehandlats (remisstiden gick ut den 7 februari 2014), och det bereds för närvarande vid Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att Presstödskommittén var enig i sitt förslag om det finska språkets geografiska avgränsning i presstödsförordningen. Utskottet önskar dock inte föregripa beredningen av kommitténs förslag och avstyrker motionsyrkandet.

Villkoren för svensk minoritetspolitik

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om villkoren för svensk minoritetspolitik med hänvisning till de möjligheter till inflytande som minoritetslagen ger.

Motionen

I motion 2012/13:K378 av Kerstin Lundgren (C) yrkande 1 begärs att svensk minoritetspolitik sker utifrån de nationella minoriteternas egna villkor. Motionären anser bl.a. att de fem nationella minoriteterna är olika sinsemellan och har olika förväntningar på hur den svenska minoritetspolitiken ska bedrivas.

Gällande ordning

Enligt 5 § lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk, förkortad minoritetslagen, ska förvaltningsmyndigheter ge de nationella minoriteterna möjlighet till inflytande i frågor som berör dem och så långt det är möjligt samråda med representanter för nationella minoriteter i sådana frågor. Av förarbetena (prop. 2008/09:158) anges att bestämmelsen innebär att myndigheter ska utforma sin verksamhet på ett sådant sätt att en dialog kan föras med företrädare för de nationella minoriteterna, t.ex. genom att införa brukarråd där minoriteterna finns representerade (s. 127).

Budgetpropositionen för 2014

I senaste budgetpropositionen (prop. 2013/14:1 utg.omr. 1) anges att Samedlingens och Länsstyrelsen i Stockholms läns årliga uppföljningsrapport visar att de nationella minoriteternas möjlighet till inflytande har ökat (s. 83). Samtidigt omfattar förbättringen inte alla de fem nationella minoriteterna i samma uträkning, och möjligheterna till inflytande varierar i olika delar av landet. Att kommuner och myndigheter ska möjliggöra inflytande har medfört en ökad efterfrågan på minoritetsorganisationernas medverkan i olika samråd. För att stödja och underlätta verksamheten för de organisationer som företräder nationella minoriteter beviljas statsbidrag, enligt förordningen (2005:765) om statsbidrag för nationella minoriteter, årligen efter ansökan. 14 organisationer ansökte om bidrag 2012, och 10 beviljades bidrag på totalt 4,6 miljoner kronor. Under 2012 har flera samrådsmöten också genomförts med ansvarigt statsråd och företrädare för de nationella minoriteterna.

Tidigare behandling

Senast utskottet behandlade ett yrkande om att svensk minoritetspolitik sker utifrån de nationella minoriteternas egna villkor var våren 2008. Utskottet förutsatte då att regeringen i sin fortsatta beredning av den kommande minoritetspolitiska propositionen skulle utgå från de nationella minoriteternas egna villkor och avstyrkte yrkandet (bet. 2007/08:KU13 s. 18). Även våren 2006 behandlades ett identiskt yrkande. Utskottet hade ingen annan uppfattning än motionärerna när det gällde behovet av att stärka individers möjligheter att hävda och utveckla sin kultur och ansåg att detta var väl förenligt med en satsning på minoritetsgrupperna som sådana. Utskottet förutsåg att man i de fortsatta satsningarna och i arbetet med minoritetspolitiken skulle uppmärksamma risken för att indelningar och definitioner av en minoritetsgrupp kunde föra med sig att en del av minoritetsgruppen missgynnas. Utskottet avstyrkte motionsyrkandet (bet. 2005/06:KU19 s. 18 f.).

Utskottets ställningstagande

Utskottet bedömer att den gällande minoritetslagen gör det möjligt för nationella minoriteter att få inflytande i frågor som berör dem. I Sametingets och Länsstyrelsen i Stockholms läns uppföljningsrapport bekräftas att de nationella minoriteternas möjlighet till inflytande har ökat. Det är enligt utskottets mening betydelsefullt att de åtgärder som har vidtagits inom ramen för minoritetspolitiken följs upp och utvärderas. Utskottet avstyrker motionsyrkandet.

Finlandssvenskarnas ställning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om en utredning av finlandssvenskarnas ställning med hänvisning till tidigare ställningstaganden i frågan.

Motionen

I motion 2012/13:K378 av Kerstin Lundgren (C) yrkande 2 begärs att regeringen snarast utreder frågan om finlandssvenskarnas ställning med målet att alla sverigefinländare oavsett språk har samma rätt till sin identitet och att kravet på finska som modersmål för att räknas in i den nationella minoriteten sverigefinnar tas bort. Enligt motionären definierade Minoritetsspråkskommittén (SOU 1997:193) på ett olyckligt ingripande sätt vilka som räknas som nationell minoritet när det gäller svenskfinnarna.

Bakgrund och tidigare utredningar

Utredningen om finska och sydsamiska språken anmärkte i sitt delbetänkande (SOU 2005:40) att Minoritetsspråkskommittén inte hade definierat vilka som skulle anses ingå i gruppen sverigefinnar (s. 40). I delbetänkandet gavs vissa definitioner. Med sverigefinne avsågs i det nämnda delbetänkandet i Sverige varaktigt boende personer som talar finska och ättlingar till dessa. Det kunde således vara finskspråkiga personer som invandrat till Sverige från Finland och deras ättlingar. Ättlingarna behöver inte behärska finska språket för att kunna definiera sig som sverigefinnar. Med finlandssvenskar avsågs personer boende i Finland som har svenska som modersmål, samt även personer med svenska som modersmål som flyttat till Sverige från Finland och deras ättlingar. Med termen sverigefinländare avsågs både finskspråkiga och svenskspråkiga personer som flyttat till Sverige från Finland och deras ättlingar, dvs. både sverigefinnar och finlandssvenskar boende i Sverige.

Tidigare ställningstaganden i frågan

I förarbetena (prop. 1998/99:143) till de dåvarande minoritetsspråkslagarna angavs att med termen sverigefinnar åsyftades personer som har finska som modersmål (s. 24 och 33). Den finländska grupp som har svenska som modersmål ansågs inte ingå i gruppen. Dåvarande regeringen hänvisade till att denna tolkning överensstämde med ändamålet med den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk (SÖ 2000:3, nedan minoritetsspråkskonventionen). Regeringen ansåg att den svensktalande gruppen inte heller omfattades av åtagandena enligt Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter (SÖ 2000:2, nedan ramkonventionen). Vid riksdagsbehandlingen av propositionen berördes frågan om huruvida även finlandssvenskarna i Sverige skulle anses ingå i den sverigefinska minoriteten och om den erkända minoritetsgruppen som helhet borde benämnas sverigefinländare i stället för sverigefinnar. Ett följdmotionsyrkande med denna innebörd avsågs. Konstitutionsutskottet delade regeringens bedömning och uttalade (bet. 1999/2000:KU6 s. 22) att detta dock inte utslöt att åtgärder som avser sverigefinnar även kan komma de finlandssvenska till del.

Gällande ordning m.m.

I 2 § minoritetslagen anges att nationella minoriteter är judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar i enlighet med Sveriges åtaganden enligt ramkonventionen och minoritetsspråkskonventionen. I förarbetena (prop. 2008/09:158) behandlades bl.a. frågan om att utöka antalet erkända nationella minoriteter mot bakgrund av Utredningen om finska och sydsamiska språkens bedömning om att finlandssvenskarnas status i förhållande till ramkonventionen borde klargöras (s. 60 f.). Regeringen fann dock inte skäl att i detta skede utöka antalet erkända nationella minoriteter.

Utskottets ställningstagande

Grunden för minoritetspolitiken och definitionen av erkända minoritetsspråk och nationella minoriteter framgår av regeringsformen, minoritetsspråkskonventionen, ramkonventionen och minoritetslagen. Vid den senaste översynen av minoritetslagen saknades skäl att utöka antalet eller definitionen av de nationella minoriteter som erkändes vid ratificeringen av de nämnda folkrättsliga konventionerna. Även om vissa skäl kan anföras som grund för att finlandssvenskarna ska betraktas som en nationell minoritet är utskottet nu inte berett att frångå sitt tidigare ställningstagande i frågan eller att utvidga vare sig de erkända nationella minoriteternas antal eller definition. Motionsyrkandet avstyrks.

Det finska minoritetsspråkets ställning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår två motioner med förslag om språkpolitiska handlingsprogram för det finska minoritetsspråket med hänvisning till åtgärder som främjat användningen av finskan och ett kommande förslag om att slopa vissa krav när det gäller modersmålsundervisning i minoritetsspråken.

Jämför reservation 2 (S, MP, V) och särskilt yttrande 1 (S).

Motionerna

I motion 2013/14:K288 av Pyy Niemi m.fl. (S) begärs att ett nationellt språkpolitiskt handlingsprogram tas fram för det finska minoritetsspråket. Motionärerna anser bl.a. att kravet på grundläggande kunskaper för att få modersmålsundervisning måste slopas och att användningen av finskan måste främjas effektivt hos olika personalkategorier. I motion 2012/13:K320 av Pyy Niemi och Raimo Pärssinen (båda S) återfinns ett identiskt yrkande. Motionärerna anser att det är angeläget att regeringen bl.a. säkrar möjligheten till modersmålsundervisning i finska.

Gällande ordning

Enligt 10 kap. 7 § skollagen (2010:800) ska en elev som har en vårdnads-havare med ett annat modersmål än svenska erbjudas modersmålsundervisning i detta språk om språket är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet och eleven har grundläggande kunskaper i språket. Modersmålsundervisning i ett nationellt minoritetsspråk ska erbjudas även om språket inte är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet.

Av 5 kap. 10 § skolförordningen (2011:185) framgår bl.a. att en huvudman är skyldig att anordna modersmålsundervisning i ett språk endast om minst fem elever som ska erbjudas modersmålsundervisning i språket önskar sådan undervisning; dock gäller inte detta krav nationella minoritetsspråk, t.ex. finska.

Utredningen om finska och sydsamiska språken m.m.

Utredningen föreslog i sitt slutbetänkande (SOU 2006:19 s. 38) att 2 kap. 9 § i dåvarande grundskoleförordningen (1994:1194), som i dag motsvaras av 10 kap. 7 § skollagen (2010:800), skulle ändras så att en samisk, sverigefinsk, tornedalsk, romsk eller judisk elev inte behöver ha grundläggande kunskaper i sitt minoritetsspråk för att få modersmålsundervisning. Varken i regeringens minoritetspolitiska proposition (prop. 2008/09:158) eller vid lagärendet om den nya skollagen (prop. 2009/10:165) genomfördes utredningens förslag. Vid riksdagsbehandlingen av den sistnämnda lagen före-

slogs i en följdmotion att skolans skyldighet att erbjuda modersmålsundervisning på minoritetsspråk borde förstärkas i bl.a. förvaltningsområdet för finska. Utbildningsutskottet (bet. 2009/10:Ubu21 s. 119) avstyrkte yrkandet med hänvisning till att regeringen hade utökat rätten till modersmålsundervisning i finska och jiddisch fr.o.m. läsåret 2008/09 och att dessa språk sedan dess jämfördes med övriga minoritetsspråk.

Proposition om vissa skollagsfrågor

I en proposition som regeringen beslutade den 13 mars 2014 föreslås ändringar i skollagen (2010:800) så att kravet på att en vårdnadshavare har språket som modersmål och att eleven har grundläggande kunskaper i språket inte längre ska gälla som villkor för rätt till modersmålsundervisning i de nationella minoritetsspråken (prop. 2013/14:148). Detta ska gälla för elever som tillhör någon av de nationella minoriteterna och som går i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan. I gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska kravet på att en vårdnadshavare har minoritetsspråket som modersmål inte längre gälla som villkor för rätt till modersmålsundervisning för elever som hör till någon av de nationella minoriteterna. För rätt till modersmålsundervisning i ett minoritetsspråk i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan kommer dock fortfarande enligt regeringen att krävas att eleven har goda kunskaper i språket (s. 34).

Budgetpropositionen för 2014

I senaste budgetpropositionen (prop. 2013/14:1 utg.omr. 1) anges (s. 84) att Institutet för språk och folkminnen under 2012 fördelade 3,5 miljoner kronor till 33 olika projekt för revitalisering av minoritetsspråken i enlighet med förordningen (2010:21) om statsbidrag för insatser till stöd för de nationella minoritetsspråken. 18 procent av medlen fördelades till finska projekt. I propositionen (a. prop. utg.omr. 16) anges även att Stockholms universitet har ett särskilt åtagande för ämneslärarutbildning i finska och meänkieli och att universitetet under 2013 beviljades examenstillstånd för ämneslärarutbildning i finska som modersmål (s. 165).

Regeringsuppdrag m.m.

I augusti 2013 gav regeringen Statens skolverk i uppdrag att göra insatser för att förstärka tillgången på lärare i nationella minoritetsspråk. I uppdraget ingår att se till att en lämplig utbildning görs tillgänglig och genomförs så att minst tolv personer blir verksamma som modersmålslärare i de nationella minoritetsspråken. En kortfattad redovisning av uppdraget ska ges senast den 15 november 2014 och en mer utförlig senast den 15 november 2015.

I november 2011 beviljade regeringen 1 miljon kronor årligen under tre år till projektet Finska nu. Syftet med projektet är att stärka användningen av och skapa ett ökat intresse för det finska språket i Sverige. Projektet består av tre delprojekt, varav huvudprojektet riktar sig till förskolebarn.

Tidigare behandling

Senast utskottet behandlade yrkanden om att grundläggande kunskaper i ett minoritetsspråk inte skulle ställas som krav för rätt till undervisning i språket var våren 2009 (bet. 2008/09:KU23 s. 32 f.). Konstitutionsutskottet delade utbildningsutskottets bedömning (ytr. 2008/09:UbU2y) om regeringens satsningar för att stärka modersmålsundervisningen i den svenska skolan och regeringens bedömning i den minoritetspolitiska propositionen (prop. 2008/09:158) om undervisning i minoritetsspråk. Konstitutionsutskottet avstyrkte yrkandena, och riksdagen beslutade enligt utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att regeringen bl.a. genom att föreslå medel till revitaliseringen av minoritetsspråken och genom att säkerställa att ett universitet har ett särskilt åtagande för ämneslärarutbildning i finska och meänkieli bidragit till att användningen av finskan har främjats. Utskottet konstaterar även att elever som tillhör de nationella minoriteterna kommer att få stärkt tillgång till undervisning i sitt minoritetsspråk om det ovannämnda kravet på grundläggande kunskaper som förutsättning för modersmålsundervisning tas bort enligt regeringens förslag i propositionen om vissa skollagsfrågor. Därmed kommer de nationella minoriteternas möjligheter att tillägna sig, använda och utveckla sina språk att stärkas. Utskottet ser mot bakgrund av det anförda inga skäl att nu tillstyrka motionärernas förslag och avstyrker de här berörda motionerna.

Barns rätt till minoritetsspråk

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om barns rätt till minoritetsspråk med hänvisning till ett kommande förslag om att slopa vissa krav när det gäller modersmålsundervisning i minoritetsspråken.

Motionen

I motion 2012/13:K288 av Nina Lundström (FP) begärs att utvecklingen av möjligheterna för barn som tillhör en nationell minoritet att tillägna sig sitt minoritetsspråk följs upp och att regelverket ses över. Enligt motionären finns det tecken på att barn förvägras rätten till språkundervisning om de saknar grundläggande kunskaper i minoritetsspråket.

Konstitutionsutskottets kunskapsöversikt

I översikten (2011/12:RFR11) anges att när det gäller modersmålsundervisningen i skolan tas kraven på grundläggande kunskaper och lämplig lärare upp som hinder (s. 115 f.). I en situation där allt fler minoritetsbarn inte fått chansen att tillägna sig minoritetsspråket på grund av tidigare assimilationspolitik, är kravet på grundläggande kunskaper ett hinder för revitaliseringen i skolan (i översikten hänvisas till rapporter från Skolverket 2005 och Språkrådet 2011 samt en forskningsartikel från Pikkarainen och Brodin 2008). Det hjälper enligt översikten föga att kravet på daglig användning av minoritetsspråket har slopats när kravet på att eleven ändå har grundläggande kunskaper kvarstår. Även kravet på att det ska finnas en lämplig lärare att tillgå kan utgöra en svårighet när bristen på lärare i minoritetsspråken blir allt större och ingen profilerad lärarutbildning för dessa lärare existerar.

Sveriges femte periodiska rapport till Europarådet

Enligt artikel 15 i minoritetsspråkskonventionen ska parterna periodiskt rapportera om de åtgärder som har vidtagits för att uppfylla konventionens åtaganden. Sveriges femte rapport lämnades in i oktober 2013 och finns tillgänglig på Europarådets webbplats. Av rapporten framgår (s. 10 f.) att Skolverket har i uppdrag att främja utveckling och produktion av böcker och andra lärverktyg för barn, unga och vuxna på samtliga varieteter av romani chib, att Sameskolstyrelsen under 2012 har översatt och tryckt upp ett antal arbetshäften på nord- och lulesamiska och att en sydsamisk version är under produktion. Vidare är en lulesamisk läsebok under produktion, och en skolordlista på nordsamiska håller på att färdigställas. Därtill framgår att Skolverket på webbplatsen Tema Modersmål har sammanställt barnböcker, musik och andra resurser för flerspråkiga barn i förskolan. Modersmålslärare har översatt och läst in böcker som barnen kan lyssna på direkt från webben. I rapporten hänvisas även till Utbildningsradion (UR) och att UR i sin webbaserade s.k. Playtjänst erbjuder tv-program på de nationella minoritetsspråken. I UR:s sändningstillstånd anges ett särskilt ansvar för att producera material för de nationella minoriteterna, och skolorna har tillgång till ytterligare material hos UR som allmänheten inte har tillgång till. För en av de mest hotade samiska varieteterna, sydsamiskan, lanserades under 2011 ett nytt undervisningshjälpmedel som passar både

ungdomar och vuxna och är tillgängligt på internet. För att även främja samiskan i förskolan har kunskapslådan Jågløe tagits fram och delats ut till 425 förskolor i det samiska förvaltningsområdet.

Proposition om vissa skollagsfrågor

Som framgår ovan föreslår regeringen i en proposition att kraven i skollagen (2010:800) på bl.a. grundläggande kunskaper hos eleven i ett minoritetsspråk inte längre ska gälla som förutsättning för rätt till modersmålsundervisning i detta språk (prop. 2013/14:148). Ändringarna avser skolformerna grundskola, grundsärskola, specialskola och sameskola.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att barn som tillhör de nationella minoriteterna kommer att få stärkt tillgång till undervisning i sitt minoritetsspråk om det ovannämnda kravet på grundläggande kunskaper som förutsättning för modersmålsundervisning tas bort enligt regeringens förslag i propositionen om vissa skollagsfrågor. Därmed kommer barnen bland de nationella minoriteterna att ges stärkta möjligheter att tillägna sig, använda och utveckla sina språk. Utskottet ser mot bakgrund av detta inga skäl att nu tillstyrka motionärens förslag. Därmed avstyrker utskottet motionen.

Utveckling av minoritetspolitiken för romer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om inrättande av ett romskt förvaltningsområde med hänvisning till bl.a. att romani chib är ett s.k. territoriellt obundet språk.

Motionen

I motion 2012/13:K237 av Roger Haddad (FP) begärs att regeringen överväger om det går att stärka stödet för romer i likhet med de finska förvaltningsområdena. På orter där många romska familjer bor skulle en skärpt lagstiftning likt det finska förvaltningsområdet enligt motionären stärka inte minst dialogen med romska företrädare på lokal och regional nivå.

Strategin för romsk inkludering

Regeringen bedömde i sin skrivelse (skr. 2011/12:56) med förslag till strategi för romsk inkludering att det inte var aktuellt att inrätta ett romskt förvaltningsområde och att andra insatser bedömdes vara mer prioriterade

för att kunna öka inkluderingen av romer i samhället (s. 70 f.). Delegationen för romska frågor hade tidigare föreslagit att en möjlighet borde införas för kommuner att ansöka om frivillig anslutning till ett romskt förvaltningsområde enligt 7 § minoritetslagen. Enligt minoritetsspråskonventionen kan språk som anses ha en historisk geografisk bas ges ett starkare skydd. Vid ratificeringen av konventionen delade regeringen (prop. 1998/99:143) Minoritetsspråkskommitténs (SOU 1997:192) slutsats att romani chib och jiddisch var s.k. territoriellt obundna språk, dvs. språk som trots att de av hävd används inom statens territorium inte kan identifieras med en bestämd del av staten – de bedömdes inte ha någon historisk geografisk bas i landet. Regeringen gjorde i skrivelsen ingen annan bedömning än vid ratificeringen (a. skr. s. 71). Att inrätta ett romskt förvaltningsområde skulle dessutom enligt regeringen vara komplicerat med tanke på att romani chib talas i ett stort antal varieteter, varav vissa varieteter inte är standardiserade. Antalet tolkar och översättare är ytterst begränsat, och många enskilda skulle enligt delegationens bedömning sannolikt inte använda minoritetsspråket i kontakter med myndighetsföreträdare.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar alltjämt regeringens och Minoritetsspråkskommitténs bedömning om att romani chib är ett s.k. territoriellt obundet språk. Att inrätta ett romskt förvaltningsområde skulle dessutom vara komplicerat med tanke på att romani chib talas i ett stort antal varieteter, varav vissa varieteter inte är standardiserade. Utskottet avstyrker således motionen.

Sametinget

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår två motionsyrkanden om en utvidgning av Sametingets bestämmanderätt respektive om en nedläggning av Sametinget med hänvisning till bl.a. Sametingets ändamålsenliga samhällsplanerande funktioner.

Motionerna

Peter Eriksson m.fl. (MP) begär i kommittémotion 2013/14:K362 en utredning om en utvidgning av Sametingets bestämmanderätt särskilt vad gäller rennärningen och världsarvet Laponia (yrkande 3). Ett sådant utökat ansvar för Sametinget skulle vara viktigt mot bakgrund av klimatförändringarnas effekter på renbetet och kan ge Sametinget ett sammanhållet helhetsansvar.

I motion 2013/14:K201 av Olle Larsson (SD) begärs att Sametinget läggs ned. Motionären pekar bl.a. på att Sametinget är en statlig myndighet som är baserad på etnisk tillhörighet och att detta inte hör hemma i en demokrati.

Förvaltningen av världsarvet Laponia

Laponia är utpekad som världsarv av FN:s organisation för utbildning, vetenskap och kultur (Unesco). Ett världsarv är ett natur- eller kulturminne som är så värdefullt att det är en angelägenhet för hela mänskligheten. Enligt konventionen är staten förpliktad att ansvara för att världsarvet bevaras för eftervärlden. Laponia utgörs bl.a. av nationalparkerna Sarek, Stora Sjöfallet, Muddus och Padjelanta. I juni 2011 beslutade regeringen om Laponiaförordningen (2011:840) som innebär att förvaltningen av världsarvet kommer att ombesörjas av den ideella föreningen Laponiatjuottjudus. Verksamheten ska etableras successivt under en treårig försöksperiod och därefter permanentas. Bakgrunden till beslutet är att Naturvårdsverket, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Jokkmokks och Gällivare kommuner samt Mijá Ednam (ett samarbete mellan samebyarna inom världsarvet) i juli 2006 begärde att regeringen dels skulle inrätta en tillfällig Laponiadelegation med uppgift att utveckla en ny form för förvaltningen av världsarvet, dels skulle ge Länsstyrelsen i Norrbottens län och Naturvårdsverket i uppdrag att aktivt stödja etableringen av en lokalt förankrad förvaltningsorganisation för världsarvet. Parterna i processen överlämnade i juni 2010 ett förslag till en ny förvaltningsorganisation.

Propositionen om ett ökat samiskt inflytande

I propositionen (prop. 2005/06:86) med den dåvarande regeringens utgångspunkter för rennäringsspolitiken föreslogs bl.a. att Sametinget skulle vara central förvaltningsmyndighet för rennäringen och att andra myndighetsuppgifter skulle överföras till Sametinget. Regeringen bedömde att det samiska självbestämmandet tills vidare borde ökas genom att Sametinget som myndighet successivt gavs fler myndighetsuppgifter som berör samiska förhållanden. Regeringen avsåg att även fortsättningsvis samråda med Sametinget om det närmare innehållet i det samiska självbestämmandet (s. 38). I samma proposition tog även regeringen ställning till Sametingsutredningens (SOU 2002:77) förslag om att det borde utredas om Sametinget kan vara ett organ för självstyre bl.a. eftersom utredningen ansåg att det inte var ändamålmässigt att Sametinget var en myndighet. Mot bakgrund av hur det samiska självbestämmandet tills vidare skulle ökas saknades enligt regeringen anledning att utreda om Sametinget kan vara ett organ för självstyre. Konstitutionsutskottet tillstyrkte propositionen (bet. 2005/06:KU32) och riksdagen följde utskottets förslag.

Budgetpropositionen för 2012

I budgetpropositionen för 2012 angavs bl.a. att regeringen fortsatte arbetet med att utveckla samepolitiken genom en närmare dialog med Sametinget samt att man planerade att under 2012 genomföra en dialog med den parlamentariska kommittén om den framtida samepolitiken som Sametinget hade tillsatt (se prop. 2011/12:1 utg.omr. 23 s. 49).

Utvärdering av handlingsplanen för de mänskliga rättigheterna

Av en utvärdering av handlingsplanen för de mänskliga rättigheterna (SOU 2011:29) framgår att FN:s särskilda urfolksrapportör 2011 påpekade behovet av att stärka Sametingets självständighet som självstyrande organ (s. 418). Rapportören rekommenderade regeringen att tillsammans med Sametinget överväga flera områden där Sametinget kan ges ökad eller t.o.m. ensam beslutanderätt. Rapportören bedömde även Sametingets dubbla roller som både folkvald församling och statlig förvaltningsmyndighet som särskilt problematiska eftersom de innebär att tinget i sin roll kan tvingas genomföra beslut i konflikt med vad det i sin roll som folkvald församling anser vara bäst för samerna. Betänkandet bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Regeringen har aviserat att den avser lämna en skrivelse till riksdagen under mars 2014 med en strategi för arbetet med mänskliga rättigheter i Sverige.

Proposition om information m.m. vid mineralprospektering

I en proposition med förslag om ändringar i minerallagen (1991:45) som gäller förbättrad information och tydligare ansvar vid mineralprospektering föreslår regeringen en rätt till översättning av gällande arbetsplan till finska, meänkieli och samiska samt ett krav på att arbetsplanen ska sändas till bl.a. Sametinget (prop. 2013/14:159). Av propositionen framgår att Sametinget sedan den 1 januari 2007 är förvaltningsmyndighet inom rennäringens område. Vidare framgår av propositionen och bestämmelserna i sametingslagen (1992:1433) att Sametinget som regeringens expertmyndighet ska medverka i samhällsplaneringen och bevaka att samiska behov beaktas, däribland rennäringens intressen vid nyttjande av mark och vatten. Samtidigt har staten ett ansvar för att rennäringen kan fortleva. Regeringen bedömer därför att Sametinget bör få möjlighet till tidig och god information i dessa frågor. Av propositionen framgår även att i de fall en gällande arbetsplan ska sändas till Sametinget (dvs. där undersökningsarbetet ska bedrivas i ett område som används för renskötsel) ges myndigheten en möjlighet att bedöma de samlade effekterna av prospekteringar inom renskötselområdet, vilket underlättar för Sametinget att bedöma vilka hänsyn som bör tas till rennäringens intressen och kumulativa effekter av andra exploateringar.

Konstitutionsutskottets kunskapsöversikt

Av översikten (2011/12:RFR11 s. 52) framgår att ett flertal vetenskapliga artiklar på området belyser behovet av att samer som urfolk garanteras ett reellt jämlikt deltagande i den demokratiska processen genom att staten bl.a. utvidgar Sametingets verksamhet.

Tidigare behandling

Våren 2012 behandlade utskottet yrkanden om Sametingets olika roller och en utredning av ett utökat samiskt självstyre (bet. 2011/12:KU17). Utskottet vidhöll då sin tidigare mening att det är väsentligt att Sametingets roller som folkvalt organ och myndighet under regeringen hålls isär på ett sätt som är tydligt för allmänheten. Utskottet utgick från att regeringen skulle fortsätta att ägna frågan vederbörlig uppmärksamhet. I sammanhanget noterade utskottet bl.a. regeringens fortsatta arbete med att utveckla samepolitiken genom en närmare dialog med Sametinget. Utskottet avstyrkte motionerna, och riksdagen beslutade enligt utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att förvaltningen av världsarvet Lapponia sedan juni 2011 utförs av en ideell förening. Vidare konstaterar utskottet att Sametinget som regeringens expertmyndighet redan nu medverkar i samhällsplaneringen och bevakar att samiska behov beaktas, däribland rennäringens intressen vid nyttjande av mark och vatten. Lagändringarna som föreslås i en proposition stärker Sametingets möjligheter till tidig och god information vid mineralprospektering. Utskottet ser mot bakgrund av detta inga skäl att nu tillstyrka motionärernas förslag. Därmed avstyrker utskottet motion 2013/14:K362 (MP) yrkande 3.

Som framgår delvis ovan anser utskottet att Sametinget som folkvald församling spelar en viktig demokratisk roll och som statlig förvaltningsmyndighet fyller ändamålsenliga samhällsplanerande funktioner. Utskottet avstyrker således motion 2013/14:K201 (SD).

Äldreomsorg på finska

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om lagstadgad rätt till finskspråkig äldreomsorg i hela landet med hänvisning till bl.a. kommuners och landstings möjligheter att frivilligt ansluta sig till det finska förvaltningsområdet.

Motionen

I motion 2013/14:So436 av Sven-Erik Bucht (S) begärs att äldre i den finskspråkiga minoriteten borde få lagstadgad rätt till finskspråkig äldreomsorg i hela landet, inte bara inom förvaltningsområdet. Motionären ser det som angeläget att staten på olika sätt stimulerar en utbyggnad av äldreomsorg på finska.

Gällande rätt m.m.

Enligt 7 § i minoritetslagen kan andra kommuner än de som anges i 6 § efter anmälan få ingå i förvaltningsområdet för finska, meänkieli eller samiska. Beslut att en kommun ska få ingå i ett förvaltningsområde fattas av regeringen. Enligt 18 § ska en kommun i ett förvaltningsområde erbjuda den som begär det möjlighet att få hela eller delar av den service och omvårdnad som erbjuds inom ramen för äldreomsorgen av personal som behärskar finska, meänkieli eller samiska. Detsamma gäller kommuner utanför ett förvaltningsområde, om kommunen har tillgång till personal som är kunnig i språket. Enligt 5 kap. 6 § tredje stycket socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, ska kommunen verka för att det finns tillgång till personal med kunskaper i finska, meänkieli eller samiska där detta behövs i omvårdnaden om äldre människor. Av förarbetena till socialtjänstlagens bestämmelse (prop. 2008/09:158) framgår att skyldigheten att verka för att det finns tillgång till personal med vissa kunskaper i språk gäller där detta behövs i omvårdnaden om äldre människor, att bestämmelsen inte utgör någon rättighetsbestämmelse och att enskilda personer således inte beviljas insatser med stöd av den, att bestämmelsen inte innebär en skyldighet att omedelbart skaffa språkkunnig personal men att kunskaper i minoritetsspråk dock bör vara en merit vid rekrytering (s. 137 f.).

Enligt 3 kap. 3 § andra stycket SoL ska det för utförande av uppgifter inom socialtjänsten finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Enligt 2 e § hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), förkortad HSL, ska det där hälso- och sjukvård bedrivs finnas bl.a. den personal som behövs för att god vård ska kunna ges. Regeringen har bedömt (se prop. 2008/09:158 s. 103) att av dessa bestämmelser i HSL och SoL kan det redan anses finnas en skyldighet att se till att det finns tillgång till personal med exempelvis kunskaper i finska om detta behövs för att uppnå god vård eller insatser av god kvalitet.

Kommuner, landsting och antal invånare i det finska förvaltningsområdet

Av 6 § första stycket minoritetslagen och bilagan i förordningen (2009:1299) om nationella minoriteter och minoritetsspråk framgår att sammanlagt 52 kommuner och 9 landsting fr.o.m. den 1 februari 2014 ingår i det finska förvaltningsområdet. Enligt uppgifter sammanställda från Statis-

tiska centralbyråns statistiska årsbok för Sverige 2013 (se tabell 4.17 på s. 76–80) om antalet invånare per den 31 december 2011 i de 52 kommuner som ingår i förvaltningsområdet uppgick dessa till 3 891 018, vilket motsvarar ca 41 procent av Sveriges dåvarande befolkning. Motsvarande siffra för de nio landsting som omfattas av området är 5 784 849, dvs. ca 61 procent av befolkningen.

Konstitutionsutskottets kunskapsöversikt

I översikten (2011/12:RFR11 s. 68) hänvisas till en studie (Myntti 2005) av vilken framgår att det i 55 svenska kommuner erbjöds någon form av äldreomsorg med finsk personal. I sammanhanget kan pekas på att studien är genomförd fem år innan den nuvarande minoritetsspråklagen trädde i kraft.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar inledningsvis att gällande lag gör det möjligt för kommuner och landsting att ansöka om frivillig anslutning till det finska förvaltningsområdet. Därutöver delar utskottet regeringens bedömning att det av hälso- och sjukvårdslagens och socialtjänstlagens berörda bestämmelser redan kan anses finnas en skyldighet att se till att det finns tillgång till personal med exempelvis kunskaper i finska om detta behövs för att uppnå god vård eller insatser av god kvalitet. Mot bakgrund av detta avstyrker utskottet motionen.

Motioner som bereds förenklat

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om unionsåtgärder för att bekämpa diskriminering av romer samt ratificeringen av ILO-konventionen nr 169.

Jämför särskilt yttrande 2 (MP, V).

I betänkandet behandlas motionsförslag som rör samma eller i huvudsak samma frågor som utskottet har behandlat tidigare under valperioden. Detta har gjorts i betänkande 2011/12:KU17. Riksdagen har i enlighet med utskottets förslag avslagit motionsyrkandena. Utskottet vidhåller sina tidigare ställningstaganden och avstyrker motionerna 2013/14:K379 (MP) yrkandena 5 och 6, 2013/14:Sf392 (MP) yrkande 13 och 2013/14:N395 (MP) yrkande 11.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Stärkt arbete mot antiziganism, antisemitism och islamofobi, punkt 2 (MP, V)

av Peter Eriksson (MP) och Mia Sydow Mölleby (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2013/14:K379 av Maria Ferm m.fl. (MP) yrkande 4 och 2013/14:K394 av Maria Ferm m.fl. (MP) yrkande 15.

Ställningstagande

Ett flertal undersökningar visar en oroväckande hög förekomst av uttryck för antiziganism, antisemitism och islamofobi. I likhet med utskottet anser vi att detta är oacceptabelt i en tolerant och öppen demokrati. Av svensk lag följer att hets mot folkgrupp och olaga diskriminering medför straffrättsliga påföljder. I motsats till utskottet anser vi att regeringens hittills vidtagna och pågående åtgärder för att stärka samhällets insatser mot rasism och liknande former av intolerans inte är tillräckliga.

Genomgången av nyhetsmedia, populärkultur och läromedel som Forum för levande historia har gjort visar att de ofta är onyanserade i sina skildringar av bl.a. islam och judendom. Trots en allt starkare närvaro av särskilt muslimska ungdomar i gymnasieskolan är ett vi-och-de-tänkande förhärskande i läromedlen i ämnet religion. Vi anser att det behövs en ordentlig genomgång av läromedlen för att upptäcka omoderna och felaktiga skrivningar, t.ex. måste utrotningen av romer under Förintelsen finnas med i historieböcker som används. Skolans roll i motverkan av islamofobi, antisemitism, antiziganism och rasism är ovärderlig. Detta bör ges regeringen till känna.

- 2. Det finska minoritetsspråkets ställning, punkt 6 (S, MP, V)**
av Peter Eriksson (MP), Björn von Sydow (S), Helene Petersson i Stockaryd (S), Billy Gustafsson (S), Phia Andersson (S), Hans Hoff (S), Hans Ekström (S) och Mia Sydow Mölleby (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om ett nationellt språkpolitiskt handlingsprogram för det finska minoritetsspråket. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2012/13:K320 av Pyry Niemi och Raimo Pärssinen (båda S) och 2013/14:K288 av Pyry Niemi m.fl. (S).

Ställningstagande

Vi ser hur ytterligare kommuner har anslutit sig frivilligt till det finska förvaltningsområdet. Reformerna har sakta men säkert börjat ge effekter, och det är dags att höja tempot. På sikt är det i vår mening rimligt att hela Sverige ska omfattas av samma rättigheter som dagens förvaltningsområde, och då behövs det ett tydligt nationellt språkpolitiskt handlingsprogram för det finska minoritetsspråket. I likhet med utskottets majoritet konstaterar vi att ett slopande av kravet på grundläggande kunskaper som förutsättning för modersmålsundervisning kommer att ge barnen bland de nationella minoriteterna stärkta möjligheter att tillägna sig, använda och utveckla sina språk. Detta är positivt. Samtidigt återstår mycket arbete för att stärka det finska minoritetsspråkets ställning i Sverige. Inte minst det faktum att ca 675 000 sverigefinländare bor i Sverige betonar vikten av att det inrättas ett nationellt språkpolitiskt handlingsprogram för det finska minoritetsspråket. Detta bör ges regeringen till känna.

- 3. Sametinget, punkt 9 (S, MP, V)**
av Peter Eriksson (MP), Björn von Sydow (S), Helene Petersson i Stockaryd (S), Billy Gustafsson (S), Phia Andersson (S), Hans Hoff (S), Hans Ekström (S) och Mia Sydow Mölleby (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2013/14:K362 av Peter Eriksson m.fl. (MP) yrkande 3 och avslår motion 2013/14:K201 av Olle Larsson (SD).

Ställningstagande

Sametinget har inrättats för att ge samer ett utökat självbestämmande över en levande samisk kultur och ge möjligheter att ta initiativ till verksamheter och föreslå åtgärder som främjar denna kultur. I detta ingår att särskilt ta till vara och beakta bl.a. rennäringens intressen. Vi anser att det samiska självbestämmandet bör ökas genom att Sametinget som myndighet successivt ges fler myndighetsuppgifter som berör samiska förhållanden. Detta bör ges regeringen till känna.

Särskilda yttranden

1. Det finska minoritetsspråkets ställning, punkt 6 (S)

Björn von Sydow (S), Helene Petersson i Stockaryd (S), Billy Gustafsson (S), Phia Andersson (S), Hans Hoff (S) och Hans Ekström (S) anför:

Utöver vår reservation i frågan om ett nationellt språkpolitiskt handlingsprogram för finskan bedömer vi att sådana handlingsprogram bör tas fram för samtliga minoritetsspråk. Vi yrkar dock inte på ett formellt tillkännagivande i den delen då de motionsyrkanden som behandlas här endast omfattar det finska minoritetsspråket, men vill redan här tydligt markera att sådana handlingsprogram också bör färdigställas för de andra minoritetsspråken.

2. Motioner som bereds förenklat, punkt 11 (MP, V)

Peter Eriksson (MP) och Mia Sydow Mölleby (V) anför:

Utskottet har efter förenklad motionsberedning avstyrkt vissa motionsförslag. När det gäller ett av dessa förslag om ratificeringen av ILO-konventionen nr 169 hänvisar vi till vårt senaste ställningstagande i motsvarande fråga i betänkande 2011/12:KU17 (s. 62 f.). Vi vidhåller dessa synpunkter men avstår från att på nytt ge uttryck för avvikande uppfattningar i en reservation.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2012

2012/13:K237 av Roger Haddad (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om insatser för den romska nationella minoriteten.

2012/13:K288 av Nina Lundström (FP):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förbättra möjligheterna för barn som tillhör en nationell minoritet att tillägna sig sitt minoritetsspråk.

2012/13:K320 av Pyyri Niemi och Raimo Pärssinen (båda S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om det finska minoritetsspråkets ställning i Sverige.

2012/13:K378 av Kerstin Lundgren (C):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att svensk politik för nationella minoriteter ska formuleras utifrån deras egna villkor.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en förändring av finlandssvenskarnas ställning i den svenska minoritetspolitiken.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2013

2013/14:K201 av Olle Larsson (SD):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att lägga ned Sametinget.

2013/14:K288 av Pyyri Niemi m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om det finska minoritetsspråkets ställning i Sverige.

2013/14:K329 av Åsa Torstensson (C):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en sanningskommission med anledning av den kartläggning och registrering som gjorts av romer i Sverige.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att romska företrädare bör finnas representerade i sanningskommissionen om registrering och kartläggning av romer i Sverige.

2013/14:K362 av Peter Eriksson m.fl. (MP):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utöka Sametingets bestämmanderätt.

2013/14:K379 av Maria Ferm m.fl. (MP):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en oberoende sannings- och försoningskommission om såväl nutida som historisk antiziganism.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en oberoende granskningskommission om antiziganism och registerhantering.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om stärkt arbete mot islamofobi, antisemitism, antiziganism samt islamofobiska, antisemitiska och antiziganistiska hatbrott.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att de EU-medel som har avsatts för att bekämpa diskrimineringen av romer kommer till användning i medlemsstaterna.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att EU i samråd med romernas organisationer ska utarbeta en EU-strategi för romer innehållande konkreta och framåtblickande åtgärder för att förbättra integrationen av romer samt åtgärder som rör boende, tillgång till arbetsmarknaden, utbildning och hälsa.

2013/14:K394 av Maria Ferm m.fl. (MP):

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om stärkt arbete mot islamofobi, antisemitism, antiziganism samt islamofobiska, antisemitiska och antiziganistiska hatbrott.

2013/14:Sf392 av Maria Ferm m.fl. (MP):

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att Sverige i EU ska arbeta mer kraftfullt för att minska diskrimineringen av romer och öka inkluderingen i samhället.

2013/14:So436 av Sven-Erik Bucht (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om äldreomsorg på finska.

2013/14:Kr339 av Gunilla Carlsson i Hisings Backa m.fl. (S):

37. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om finska språkets geografiska avgränsning i presstödsförordningen.

2013/14:N395 av Jonas Eriksson m.fl. (MP):

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att respektera samerna som urfolk och ratificera ILO:s konvention 169.